

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՊԱՇՏՅՈՒՆԻ ՆՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻԱՐԱՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.Ջ.Գ.Ա.ՅԵՒՆ

ԵՐԵՍՓՈՒՄԱՆԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՈՅ

ԲԱՅՈՒՄ 1870 ԱՄԻՆ

ՆԻՃՏ ԵՐԹԱՆԱՍՈՒՆԵՐՈՐԴ

43 ԱՊՐԷԼ 1874

ԿՈՍՏԱՆՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԻԻԷՆՏԻՍԵԱՆ

1874

ՔՆՓՆԱՆՈՒՄ ԹՄՂԱՍՊ

ԲԵՅՈՒՄ 1870 ՄԲԸ

ՆԻՍՏ Հ.

49 ԱՊՐԻԼ 1874

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ՊԱՏՐԻԱՐԲԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀ ՆԵՐՍԷՍ ՍՐԲԱԶԱՆ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ԱՂԱՐԷԿԵԱՆ Ս. ԷՅ. (Գ. Ատենապետ)

ԿԱՐԳ ԽՆԴՐՈՑ

1. Վաւերացում նախորդ Ատենադրութեանց :
2. Վաւերացում նորընտիր Երեսօխոսանաց :
3. Ընտրութիւն Պիւանի Անդհանուր ժողովոյ :
4. Շարունակութիւն խնդրոյ Պատրիարքական ընտրութեան :
5. Ազգային Սահմանադրութեան փոփոխեալ արամադրութիւնք :
6. Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովոյ սլակսած անդամոց ընտրութիւն :
7. Աղթամարայ Կաթուղիկոսական խնդիր :

Ժամը 8 ին Ատենը բացուեցաւ երբ ժողովոյ մեծամասնութիւնը դէռ գոյացած չէր : և 51 Երեսօխոսան միայն ներկայ էին . սակայն ոչ անագան այս թիւը քազմանալով մեծամասնութիւնը գոյացաւ և ներկայութեան վերջին թիւը 58 ի յանգեցաւ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՅ. — Նախ դիւանին կողմէ պարտաւորութիւն կը համարիմ յայտ առնել թէ ժողովը դժբաղդարար իւր Ատենական կանոնէն դուրի գտնուելուն համար զանազան թերութեանց տակ կընկնի . ինչպէս է իւր առջի նստին ատենադրութեան հետեւեալ նշուտին չփաւերացուիլը . նոյնպէս իւր դիւանին անդամներէն Ա. և Բ. Ատենապետներն երբ հրաժարած են , անոնց տեղ անմիջապէս ընտրութիւն չըլլալը . նաև նախընթաց իստի մը

մէջ եղած վիճարանութիւնը յաջորդին մէջ շարունակելու է թէ ոչ , որոշում չտրուած ատենին գոցուիլը : Ասոնք յիշելով նպատակըս զայն հասկըցնել է թէ ըստ որում դիւանին օրինական սրայմանածամը լրանալու վրայ է , պէտք է որ դիւանը նորոգուելով հանդերձ իւր ատենական կանոնն ալ ունենայ : Երկրորդ , ուրիշ կէտ մ'ալ կայ նկատողութեան արժանի . ժողովուրդն՝ որոյ թոյլտուութիւն եղած է հոս իրրև ունկնդիր ներկայ գտնուելու , երբեմն իւր սահմանէն կանցնի , ատենարանից խօսքն ընդմիջելով անտեղի ցոյցեր կընէ , և երբեմն ալ կը ծափահարէ . այսպիսի ցոյցերով պոռալ և գոչել ժողովին ներդաշնակութիւնը կը խանդարեն և երեսօխոսանաց խօսքերուն շիտթութեան առիթ կուտան , ուստի ունկնդիր ժողովուրդը եթէ վերստին

մենէն հարկաւոր եղած բանը ետ ձգել տայ եւ Պատրիարքական ընտրութիւնն յառաջ անցնելն նոյն հրամանագիրը գրողներն ալ ինձի շախ կը հասկընան զայդ անոր վրայ յենլով կըսեմ թէ տարակոյտ չկայ որ Բ. Գուռն ալ կուզէ օրինաւորութեան մէջ կատարել Պատրիարքի ընտրութիւնը: Ուրեմն ինչո՞ւ ետ կը մնան ամենէն հարկաւոր եղած բաները, ինչո՞ւ միշտ կաշխատինք նախորդ ատենագրութեանց վաւերացումը ետ ետ մղել: Թերեւս ամենքս ալ յուզմամբ սրտի կը վախնանք նախորդ ատենագրութիւնները վաւերացնել: Սակայն եթէ երեսփոխանութիւնը կանոնադրութեամբ պիտի վարուի, ինչպէս իւր պարտքն է, չկրնար ետ ձգել զայն՝ որ ամենէն հարկաւորն է: Որչափ ալ շատ համոզիչ փաստեր յառաջ բերուին Պատրիարքական ընտրութեան ստիպողական ըլլալուն մասին, չպիտի կրնամ տակաւին իմ քուէս անոր համար տալ: Միայն թէ երեսփոխանական Ժողովը եթէ այսօրուրէն չէզոք եւ ծանուցուած կուսակցութիւններէ դուրս անձերէ քննիչ Յանձնաժողով մը դնէ եւ անոր յանձնէ երեսփոխանական ժողովոյ ներկայացած բոլոր հանրագրող եւ զանազան պաշտօնատարաց դէմ եղած ամբաստանութեանց քննութիւնը, այն ատեն ես ալ կը մասնակցիմ քուէարկութեան Պատրիարքական ընտրութիւնը կատարուելու համար: Ուստի կառաջարկեմ որ քննիչ յանձնաժողով մը կազմուի եւ անոր քննութեան արդիւնքը հրատարակուի ի գիտութիւն ազգին:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՃ. — Իբրև երեսփոխան բացարձակապէս յայտնեցի Պատրիարքական ընտրութեան ստիպողական ըլլալը, այս մասին ձայնակիցներ ալ ունեցայ, բայց երբ ընդգիմարան էֆէնտին վաւերացման առաջարկուած կէտերը թեթեւ կը նկատէ եւ անոնց վաւերացման հարկաւորութիւնը կը ծխտէ, թող բարեհաճի Ընդհանուր ժողովոյ ատենագրութիւնները լաւ մը աչքէ անցնելու եւ պիտի տեսնէ թէ քանի քանի նիստեր առանց որոշում մը տալու ցրուած են, վասն զի մեծագոյն մաս (71) երեսփոխան ներկայ չէին: պիտի տեսնէ նոյնպէս թէ որչափ դժուարութիւններ կրեցինք 71 թիւը 51 թիւի իջնեցնելու համար, ինչպէս նաեւ Քաղաքական ժողովոյ անդամոց 20 թիւը 14 ի իջնեցնելու

խնդրոց վրայ օրքան վիճարանութիւն եղանակով ատենը ստոյգ եւ որ պիտի համոզուի բնագիտարան էֆէնտին թէ անոնց վաւերացումը հարկաւոր է:

Իսկ այն առաջարկութիւնը որ կրնէ Իֆէկճեան էֆ. թէ մայիս ամիսը մօտեցաւ, պէտք է Քաղաքական եւ Կրօնական ժողովները նորոգուին, նոյնպէս Ընդհանուր ժողովոյ գիււանն եւ ըստ Սահմանադրութեան, այս առաջարկութիւնը շատ օրինաւոր է, պէտք է ըստ օրինաց վարուինք, եւ Սահմանադրութեան ցոյց տուած ճակատէն դուրս չելլենք. ես ալ այս առաջարկութեան բողոքովն համամիտ եմ: Այնպէս գաղափարաւոր, բայց տակաւին երեսփոխանական Ժողովը նստող երեսփոխանաց, ինչ օրէնքով ներկայ դանուելին եւ Ընդհանուր ժողովոյ ներկայացուած բոլոր հանրագրող եւ զանազան պաշտօնատարաց դէմ եղած ամբաստանութեանց քննութեանը համար, եւ ետ մնացած ատենագրութեանց վաւերացման խնդիրը որոշելու համար, չէզոք եւ կուսակցութիւններէ ազատ անձերով քննիչ յանձնաժողով մը կը փնտէ մեր ընդգիմարան էֆէնտին: Յիշուի զարմանալի է այս խնդիրը, ո՞ր ազգային երեսփոխանական ժողովն է ան, որ ազատ ըլլալ կուսակցութիւնէ. ո՞ր անձն է նա, որ չէզոք ըլլալով հանդերձ ազգային գործոց մէջ գտնուի: ես այնպէս համոզուած եմ որ կուսակցութիւններն են միշտ գործող: Ուստի չէզոք եւ կուսակցութեանէ ազատ երեսփոխան չեմ կարող գտնալ, որուն յանձնեմ այդ խնդիրները: սակայն զմեզ կանոնադրութեան մէջ դնելու եւ թէ օրէնք մը ունենանք եւ անոր համեմատ վարուինք, ատոր ամենքս ալ համամիտ ենք: Ատենագրութիւնը պէտք է վաւերացուին իբրև կանոնական մասն Ժողովին, ըսի թէ կրնանք ուրիշ օրուան մը ձգել եւ յատուկ նիստ մը ընել ատենագրութեանց վաւերացմանը համար, բայց այսօր ընտրենք մեր Պատրիարքը, Ազգին շահը այսպէս կը պահանջէ, ուրիշ նստի մը մէջ յատկապէս այսպիսի խնդիրներով կ'ըրազինք:

Տ. ՆՄԱՏԵԱԿ ՎՐՂ. ԱՅԱԶՄԱԼԵԱՆ. — Իրաւ է որ խնդրոց մը մէջ ուրիշ խնդիր յարուցանելը խնդիրը լուծելու քննելու Նախորդ նիստին մէջ Պատրիարքի ընտրութեան ստի-

պողականութեան խնդիրը յարուցուեցաւ, ուրուն վրայ ընդերկար վիճարանուելէ ետեւ համոզուեցանք թէ Ազգին շահը կը պահանջէ Պատրիարքական ընտրութիւնը կատարել անյապաղ, ուստի ինչպէս Ատենապետ էֆ. ալ յայտնեց, ես ալ համամիտ եմ այսօր Պատրիարքի ընտրութեան ստիպողականութեան մասին պէտք է քուէարկութիւնը կատարուի: Իսկ գալով Սահմանադրութեան արդէն սըրբագրուած եւ գործադրութեան մէջ մտած մասերուն վաւերացման խնդրոցն, ըստ որում վարչութիւնը կը վստահացնէ նոյն կէտերը վաւերացնել տալ Գրան, ուստի հարկ է որ Պատրիարքին ընտրութեան վաւերացմանը հետ անոնց վաւերացումն ալ բերէ: Այս է իմ կարծիքս:

ՄԵՐԵՏՄ—ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՃ. — Պատրիարքական ընտրութեան խնդիրը նախընթաց նիստին հոս բերուած ատեն ետ ձգելու համար երկու զանազան առարկութիւնը կային. մէկը կանոնադրութեան մէջ մտցնել ժողովը եւ միւսը վերաքննութիւնն աւարտել. ես ալ համամիտ էի այս առարկութեանց: Բայց այսօր իմ կարծիքս ալ փոխուեցաւ չէ թէ այն պատճառաց համար որք Ատենապետ էֆ. ի կողմն մէջ բերուեցան, այլ այնպիսի պարագայից համար զորս յիշել հարկ չեմ համարիր Ատենապետ էֆ. մեզի հետ ընդերկար խօսելէ ետեւ հոն եզրակացուց որ Պատրիարքի ընտրութեան նախադասութիւն տրուի եւ միւս խնդիրներն ետ թողուին: սակայն վիճարանութեան հետեւանքէն այնպէս կը հասկնամ թէ Պատրիարքի ընտրութեան յարակից եղաւ սրբագրուած կէտերուն Բ. Գուռն վաւերացուիլը: չգիտեմ թէ ո՞ւսկէց ելաւ այդ կէտը՝ որ խնդիրն իր պարզութեանէն կը հանէ եւ Պատրիարքի ընտրութիւնը հակասութեան մէջ կը ձգէ: զի մեր Սահմանադրութեան նշանակած ուխտը հակասութիւն չվերցնելք: Թղթին տեսարակին համար չէ, ընտրական բան մ'է որ եթէ Ընդհանուր ժողովը սրբագրած կէտեր ունի, հարկաւ Պատրիարքն անոնց համար ալ ուխտած կըլլայ: ինչու ուրեմն ասոր վրայ կը պնդեն. եթէ տակաւին պնդեն, ես ալ խիէկճեան էֆ. ի ըստմին պէս պիտի կասկածիմ թէ արդեօք վերաքննութեան խնդիրը

խափանելու համար է, ըստ որում Ատենապետ էֆ. ըսաւ թէ քանի մը տարւոյ կարօտ է այդ վերաքննութիւնը ձեռք բերել: Ուստի այս կասկածներուն տեղի չտալու եւ Պատրիարքի ընտրութիւնը նախադասելու համար անեցած մեծամասնութիւնն չկորսնցնելու նպատակաւ կըսեմ թէ առանց սրբագրուած կէտերը Պատրիարքի ընտրութեան հետ կատարելու, սրբագրուած կէտերը գործադրենք, չսրբագրուածներն ալ սրբագրենք եւ ամբողջ վերաքննեալ սահմանադրութիւնը ներկայացրենք Գրան: Ուրիշ կէտեր ալ կան, զորս կը թողում առայժմ:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՃ. — Վարչութեան կողմէ այսօր բերուած թուղթին վրայ բաւական վիճարանեցանք եւ ըսուեցաւ որ քուէի դրուի սակայն Մէրեճ—Գուղի էֆ. ի խօսքին պէտք է պատասխանեմ: որչափ որ նախընթաց նիստին մէջ առարկուեցաւ թէ նախ վերաքննութիւն եւ ապա Պատրիարքի ընտրութիւն կատարուի, այն նիստին մէջ Վարչութիւնն ուխտի ձեւ մ'ալ բերած էր, որ անընդունելի դատուեցաւ: Վարչութիւնը մտածելով այսօր կըսէ. թէ որ այդ ալ արդե՛ք մը համարուի կը խոստանայ արդէն սրբագրուած մասանց վաւերացման համար Բ. Գրան հետ բանակցել: սակէց չհետեւի թէ կրնայ շատ երկարիլ, կարելի է որ Վարչութիւնը մէկ շաբաթուան մէջ բերէ մեզի:

ՄԵՐԵՏՄ—ԳՈՒՂԻ Յ. ԷՃ. — Թէ որ այդ սրբագրուած կէտերուն վաւերացմանն որոշում տալ կուզէ Ժողովը, այն ատեն պէտք է որ ժամանակ տրուի երեսփոխանաց, որպէս զի վերջնական կերպով դիտողութիւնն ընեն. թերեւս այդ սրբագրութեանց եղած միջոցին երեսփոխաններ կային որ ընդհանուր վերաքննութեան վերապահեցին իրենց դիտողութիւնը: Ասկէց զատ գալիք Պատրիարքն իրաւունք ունի ըսել թէ ես փոփոխութեամբ հանդերձ չուխտեցի, անոր համար հիմակ վրան է այս կէտն ալ ընտրութեան հետ կատարելու հարկ չեմ տեսներ. քանի որ ընտրութեան ստիպողականութիւնն ընդունելու համար արդէն մեծամասնութիւն գոյացած կերևի, ընտրութեան հետ չխտանենք միւսն ալ, որպէս զի վիճարանութիւն չբացուի, եւ ասով թերեւս խնդիրը շատ երկարիլ:

նեն թէ յայտագիրը քուէի պիտի գրուի : ա-
որ պատասխանն ո՞վ տայ . ստիպողականու-
թեան վրայ խնդիր պիտի ըլլայ նէ թող տուէք
որ խօսին :

ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ Մ. ԷՖ. — Մեզի ալ թողէք
որ խօսինք :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Ես ձեր իրաւունքը կը
պաշտպանեմ արդէն :

ԻՌԹԻՒՅԵԱՆ Կ. ԷՖ. — Երկու անգամ
խօսք ուզեցի . իմ խօսքս ալ մէջ խաղաց :

ՍՐԲԱԶԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ. — Շատոնց 'ի վեր
պատիւ չունեցայ ներկայ գտնուիլ Ընդհանուր
ժողովին . ցաւ է ինձ տեսնել որ փոխանակ
կարծիքներն իրարու հետ բաղխելու , յորմէ
լոյս պիտի ծագի , կիրքերն իրարու հետ կը
բաղխին , յորմէ կազ և կոխ կը ծնի : Եկե-
ղեցոյ և Ազգին շահերը խորհելու համար ե-
կած էք հոս . կաղաչեմ կիրքերը մէկգի թո-
ղունք , մտնանք անցեալ գէպքերը և ազգին
ցաւերը բուժելու աշխատինք :

Ատենապետ էՖ. նախ՝ ժողովին կամքն
իմանալու համար թէ Վարչութեան յայտագ-
րին վրայ եղած վիճարանութիւնը բաւական
է թէ ոչ , քուէի կը դնէ , և 16 քուէի դէմ
26 քուէով վիճարանութեան դադարումը կըն-
դունուի :

Յետոյ Վարչութեան առաջարկութիւնը՝
թէ՛ Պատրիարքի ընտրութեան ստիպողակա-
նութեան և թէ՛ Սահմանադրութեան սրբազ-
րուած և ընդունուած կէտերուն վաւերաց-
մանը մասին , քուէի կը դնէ , և 6 քուէի դէմ
26 քուէով կընդունուի :

Այս միջոցին խառնաշփոթ ձայներ յառ-
նելով Երեսփոխաններէն ոմանք քուէարկու-
թեան արդիւնքն որոշակի չհասկընալին յա-
ռաջ կը բերեն . ոմանք ալ նախ՝ ընտրութեան
ստիպողականութիւնը և ապա միւս կէտը
զատ զատ քուէի գրուիլը կը պահանջեն :

Իվէկճեան և Ազարէկեան Մ. էՖ. նախ-
ները կը բողոքեն դիւանին դէմ ըսելով թէ
իւր ըրած քուէարկութիւնքն ապօրինի են , և
թէ այսպիսի ծանր խնդիրներ հասցնեալ քուէի
չնէ կրնար գրուիլ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Իրաւունք չունիք բո-
ղոքել :

ԻՓԷԿՅԵԱՆ. ԷՖ. — Այո՛ , ունիմ .
այսպէս հասցնեալ տաղնապաւ տրուած որո-
շումներով է որ ժողովն իւր յարգը կը կորսն-
ցընէ :

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷՖ. — Բողոքն իմ կարճա-
նագրուի :

Դիւանը իմանալու համար թէ ժողովը եր-
կու կէտերուն զատ զատ թէ միատեղ քուէար-
կութիւնը կուզէ , նախ այս մասին քուէ կա-
ռաջարկէ , և մեծադոյն մասամբ կորոշուի որ
երկու կէտերն իբրև յարակից մէկէն քուէի
գրուին :

Իվէկճեան էՖ. կը դիտէ թէ Վարչու-
թեան անդամներն իրաւունք չունին այս
քուէարկութեան մասնակցելու :

Դիւանը կը պատասխանէ թէ Վարչու-
թեան անդամոց քուէներն 'ի համար չառնուե-
ցան :

Յետոյ Դիւանը խմբագրելով քուէար-
կուելի ձևը կը կարգայ և կը հարցնէ թէ դի-
տողութիւն ընող կա՞յ մի :

ԻՓԷԿՅԵԱՆ ԵՒ ՀՈՎՈՒԵԱՆ ԷՖ. — Այդ
ուրիշ բան չնշանակեր , բայց եթէ Սահմանադ-
րութեան վերաքննութիւնը խափանել :

Ոմանց առաջարկութեամբ վերանայնու-
թիւնը վերադնելով բառերը յաւելցան :

ՍՅԻՄՍԱՐԱՃԵԱՆ Գ. ԷՖ. — Կերպար-
բառը չէ գործածած Վարչութիւնն իւր յայ-
տադրին մէջ , այլ կը բանակցիմ Բ. Դրան
հետ ըսած է : Այս կէտը թո՛ղ հարցուի վար-
չութեան .

ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ Ս. ՊԷՅ. (Ատենապետ Քաղա-
քական ժողովոյ) — Երաշխաւորութիւն չընդուն-
ուիր , արդէն բացատրեցի թէ Վարչութիւնը
յանձն կառնու միայն սրբազրուած կէտերուն
վաւերացմանը համար բանակցիլ Դրան հետ :

Այս բացատրութեան վրայ կերպար-
բառը վերցուելով և Խոսքունայ բառը գրուեցաւ :

Ուրիշ դիտողութիւն ընող չըլլալով Դի-
ւանը պէտք եղած սրբազրուութիւնն ընելէ և .

տեւ նորէն կարգաց քուէարկութեան գրուելիք
ձևը , որ է այս .

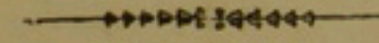
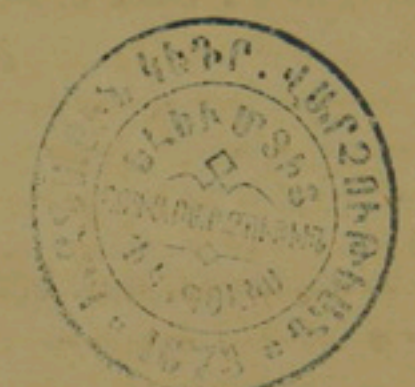
« Երեսփոխանական ժողովս նկատելով որ
« Վարչութիւնը կը խոստանայ Ընդհանուր ժո-
« ղովոյ մէջ Սահմանադրութեան ոգւոյն տրա-
« մադրութեան համաձայն ըրած մէկ քանի
« սակաւաթիւ փոփոխութեանց Բ. Դանէն վա-
«ւերացումը Պատրիարքի ընտրութեան վաւե-
«րացման հետ 'ի միասին ներկայացնել , որո-
« չեց նկատողութեան առնուլ Պատրիարքա-
« կան ընտրութեան ստիպողականութեան հա-
« մար Վարչութեան առաջարկութիւնը , եւ ա-
« նոր գործադրութեանը ձեռնարկել , Սահմա-
« նադրութեան վերաքննութեան խնդիրը վե-
« ռապահելով : »

Ամիջապէս քուէի գրուելով , առանց
Վարչութեան անդամներն մասնակցելու , 6
քուէի դէմ 26 քուէով ընդունուեցաւ , եւ ո-
րոշուեցաւ 8 օրէն յաջորդ նիստը գումարելով
առաջին խնդիր ընել Պատրիարքական ընտրու-
թեան քուէարկութիւնը :

ԻՓԷԿՅԵԱՆ ԷՖ. — Բողոքեցի եւ դարձ-
եալ կը բողոքեմ . այս կերպով քուէարկութիւն
չըլլա՞ր :

Ատենապետ գոցուեցաւ ժամ 11 ին .

Արշնապիք Արշնապիք
ՏԻԳՐԱՆ ԵՈՒՍՈՒՅԵԱՆ ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԱԲԵԿԵԱՆ

Գ/ն 2 զուրուշ

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄՆՏՈՒԿՈՒՆ

Կը ծախուի 'ի Դիւ անատան Պատրիարքարանի, և կըզ անուի
ամեն գրավաճառաց քով և Նկեղեցեաց բանկայնեքը :